

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:İKİNCİ BÖLÜM
KARAR

BEKİR AĞARTIOĞLU BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2022/41702
Karar Tarihi : 30/4/2025

Başkan : Basri BAĞCI
Üyeler : Engin YILDIRIM
Kenan YAŞAR
Ömer ÇINAR
Metin KIRATLI

Raportör : Ayça GANİDAĞLI DEMİRCİ
Başvurucu : Bekir AĞARTIOĞLU
Vekili : Av. Ali YILMAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, idari para cezası kararının iptali talebine ilişkin yargılamada alınan ve aleyhe tespitler içeren bilirkişi raporunun başvurucuya tebliğ edilmeksizin karara esas alınması nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Menderes Kaymakamlığı İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü tarafından başvuru hakkında Menderes ilçesi Çamönü Mahallesi 102 ada 5 parselde bulunan tarla vasıflı taşınmaz üzerinde gerekli izinleri almadan tarım dışı kullandığı gerekçesiyle 109.795,50 TL idari para cezası uygulanmıştır. 13/8/2020 tarihli İdari Yaptırım Karar Tutanağı'nın dayanağı olarak 3/7/2005 tarihli ve 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun 21. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi gösterilmiştir.

3. Başvurucu, anılan idari para cezası kararının iptali talebiyle Menderes Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) 4/9/2020 tarihinde başvurmuştur. Hâkimlik 4/6/2021 tarihli kararı ile itirazın reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"İl tarım müdürlüğünde görevli ziraat ve harita mühendislerince 10/6/2020 tarihinde yapılan denetimde İzmir ili Menderes ilçesi Çamönü mahallesi 102 ada 5 parsel sayılı taşınmazda doğal arazi yapısının bozulduğu tespit edilmiş, fotoğraflar dosyaya sunulmuştur. Tespit tutanağı ve fotoğraflar dikkate alındığında muterizin m'si resmi görevlilerce belirlenen alanda taşınmazın tarımsal vasfının bozulduğu sonucuna varılmıştır. 5403 sayılı yasanın 21/1-a ilk paragrafında kullanılan arazinin tarım dışı amaçlı kullanıma uygun yerlerden olması hâlinde kullanılan alanın her metrekaresi için idari para cezası verileceği hüküm altına alınmıştır. Kabahat eylemine konu taşınmaz marjinal tarım arazisi

olduğundan yasanın 21/1-a ilk paragrafta öngörülen tutarda (2020 için 4.05 TL) idari para cezası verilmesine dair idari yaptırım kararında hukuka aykırılık mevcut değildir. Anılan gerekçelerle itirazın reddine dair aşağıdaki gibi karar verilmiştir."

4. Başvurucu vekili 9/7/2021 tarihli itiraz dilekçesi ile Hâkimliğin ret kararına itiraz etmiştir. İzmir 4. Sulh Ceza Hâkimliği, itirazın kabulü ile Hâkimliğin 4/6/2021 tarihli kararının kaldırılmasına kesin olarak karar vermiştir. Kararın gerekçesi şöyledir:

"Menderes Sulh Ceza Hâkimliğinin 4/6/2021 tarih ve 2020/1109 D.İş sayılı kararındaki gerekçe, muterizin itiraz dilekçesi, idarenin ihlalin tespitine ilişkin sunduğu rapor ve fotoğraflar ile arazinin vasfı ve büyüklüğü dikkate alındığında, karara esas alınan ve idarenin sunmuş olduğu rapor ve fotoğrafların ihlalin tespiti açısından yetersiz olduğu, arazinin ne kadarlık kısmının tarım dışı kullanıldığı ve tarıma elverişsiz hâle gelip gelmediği, ne şekilde tarım dışı kullanıldığına yönelik somut tespitlerin bulunmadığı, idarece sunulan fotoğrafların ihlalin tespiti açısından yetersiz olduğu, bu nedenle dosya esasına etki edecek delillerin eksik toplandığı, dosyanın tam olarak tekemmül etmediği, itiraz mercii tarafından ehil bilirkişiler refakatinde keşif yapılarak ihlale ilişkin tespitlerin yapılması ve arazinin ne kadarlık kısmının tarım dışı amaçla kullanıldığının tespitiyle bu alan üzerinden yapılacak hesaplamayla idari para cezası miktarının doğru tespit edilip edilmediğinin belirlenmesi gerekmekte olup, dosya esasına etki edebilecek deliller toplanmadan karar verilmesi nedeniyle muteriz itirazının kabulü ile Menderes Sulh Ceza Hâkimliğinin 4/6/2021 tarih ve 2020/1109 D.İş sayılı kararının kaldırılmasına, izah edilen deliller esasa etkili olduğundan ve ilk itirazı incelemeye yetkili merci tarafından yerine getirilmesi gerektiğinden eksik deliller tolandıktan sonra dosya esas hakkında yeniden karar vermek üzere dosyanın Menderes Sulh Ceza Hâkimliğine gönderilmesine..."

5. Kararın kaldırılması kararı sonrasında Hâkimlik 11/10/2021 tarihli Tensip Tutanağı ile taşınmaz mahallinde fen bilirkişisi ve ziraat mühendisi bilirkişiler eşliğinde keşif yapılmasına ve bilirkişi raporu geldiğinde taraflara tebliğ edilmesine, tarafların raporun tebliğinden itibaren on beş gün içinde bilirkişi raporuna itiraz edebileceklerinin, aksi hâlde raporu kabul etmiş sayılacaklarının ihtarına karar vermiştir. Hâkimlik 11/10/2021 tarihinde başvuru vekilinin de katılımı ile davaya konu taşınmazda keşif icra etmiştir. Hâkimlik, keşfe katılan fen bilirkişisi ve ziraat mühendisi bilirkişilere raporlarını hazırlamaları için yirmi gün süre vermiştir.

6. Bilirkişiler tarafından hazırlanan 25/10/2021 tarihli bilirkişi raporu dosyaya sunulmuş, Menderes İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğüne tebliğ edilmiş ancak başvurucuya tebliğ edilmemiştir.

7. Hâkimlik 21/2/2022 tarihinde yeniden itirazın reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararda 11/10/2021 tarihinde taşınmaz mahallinde fen bilirkişisi ve ziraat mühendisi bilirkişiler eşliğinde keşif yapıldığı, 16/11/2021 tarihli bilirkişi raporunun taraflara tebliğ edildiği ve süresi içinde itirazda bulunulmadığı tespitiyle birlikte isnat edilen kabahatin yasal unsurları itibarıyla oluştuğu kanaatine ulaşırken 25/10/2021 tarihli bilirkişi raporuna belirleyici delil olarak yer vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Kaldırma kararı sonrasında 11/10/2021 tarihinde taşınmaz başında fen bilirkişisi ve ziraat mühendisi bilirkişi eşliğinde keşif yapılmış, 16/11/2021 tarihli bilirkişi raporu taraflara tebliğ edilmiş ve süresi içerisinde itirazda bulunulmadığı anlaşılmıştır.

İtiraz dilekçesi ve ekleri, idare tarafından verilen cevap dilekçesi ve ekleri ve tüm evrak birlikte değerlendirildiğinde; hükme esas alınabileceği değerlendirilen bilirkişi raporuyla Çamönü Mahallesi 102 ada 5 parsel ile 102 ada 29 parselin 27110 m²lik kısmında toprağın en verimli olan üst tabakasının kazılarak tesviye edildiğinin tespit edildiği, itiraz eden tarafından arazinin tarım dışı amaçla kullanılması için 5403 sayılı Kanuna göre izin alınmadığı, bu nedenle itiraz edenin 5403 sayılı Kanunun 21/a maddesine aykırı hareket ettiğinin sabit olduğu ve itiraz eden hakkında idari para cezası uygulanmasında herhangi bir hukuka aykırılık bulunmadığı anlaşıldığından aşağıdaki şekilde başvurunun reddine karar verilmiştir ..."

8. Başvurucu vekili 2/3/2022 tarihli dilekçe ile Hâkimliğin ret kararına itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde diğerlerinin yanı sıra bilirkişiler tarafından hazırlanan rapor kendilerine tebliğ edilmeden ve rapora karşı itirazlarını ileri süremeden karar verildiğini belirtmiştir. Söz konusu itiraz, İzmir 2. Sulh Ceza Hâkimliğince (itiraz mercii) incelenmiştir. İtiraz mercii 8/3/2022 tarihinde Hâkimlik kararında usul ve kanuna aykırı bir yön bulunmadığı gerekçesiyle itirazın kesin olarak reddine karar vermiştir.

9. Başvurucu, nihai hükmü 6/4/2022 tarihinde öğrendikten sonra 8/4/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Anayasa Mahkemesi Komisyonlar Raportörlüğünce 9/8/2023 tarihinde Hâkimlikten 25/10/2021 tarihli bilirkişi raporunun başvuru ve/veya vekiline tebliğ edilip edilmediği bilgisi, tebliğ edilmişse buna dair evrakın onaylı suretleri istenmiş, Hâkimlikçe gönderilen yazı cevabında 25/10/2021 tarihli bilirkişi raporunun başvurucuya tebligatının çıkarıldığı ancak tebligatın sehven PTT'ye verilmemesi, böylelikle 25/10/2021 tarihli bilirkişi raporunun başvurucuya tebliğ edilmediği belirtilmiştir.

11. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu; idari para cezası kararının iptali talebine ilişkin yargılama sonucunda verilen karara esas alınan bilirkişi raporunun kendisine tebliğ edilmediğini, bu rapora karşı iddia ve itirazlarını ileri sürme imkânına sahip olmadığını beyan ederek silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurunun iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini sağlayıp sağlamadığının öncelikle değerlendirilmesi, incelemenin ilgili mevzuat hükümleri, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi içtihatları ile somut olayın kendine özgü koşulları gözönüne alınarak yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca söz konusu başvuruya ilişkin olarak Tarım ve Orman Bakanlığından temin edilen ilgili belgelerin sunulduğu belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formundaki beyanlarını yinelemiştir.

14. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri yönünden incelenmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan silahların eşitliği ve çelişmeli

yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Anayasa Mahkemesi, önüne gelen iddialara ilişkin birçok başvuruda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin kapsam ve içeriğini belirlemiştir. Bu kapsamda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin şikâyetlerin Anayasa Mahkemesi tarafından incelendiği, başvurularda delillerini sunma ve inceletme noktasında mahkemelerce uygun imkânların tanınması gerektiği, tarafların dinlenilmemesi ve taraflara delillere karşı çıkma imkânı verilmemesinin yargılama faaliyetinin hakkaniyete aykırı hâle gelmesine neden olabileceği vurgulanarak ilgili Anayasa kurallarının yorumlandığı anlaşılmaktadır (çok sayıda karar arasından bkz. *Yaşasın Aslan* [2. B.], B. No: 2013/1134, 16/5/2013, §§ 32-37; *Yüksel Hançer* [1. B.], B. No: 2013/2116, 23/1/2014, §§ 18, 19; *Cezair Akgül* [1. B.], B. No: 2014/10634, 26/10/2016, §§ 27-31; *Ruhşen Mahmutoğlu* [1. B.], B. No: 2015/22, 15/1/2020, § 56).

17. Yargılamaya konu idari para cezası kararının kanuni dayanağı olan somut olay tarihi itibarıyla 5403 sayılı Kanun'un 21. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinin ilgili kısmı "*Tarımsal amaçlı yapılara ve tarım dışı arazi kullanımına izinsiz başlanılması, alınan izne uygun kullanılmaması veya hazırlanan toprak koruma projelerine uyulmaması hâlinde, aşağıdaki işlemler gerçekleştirilir ve yaptırımlar uygulanır: a)... Arazi sahibine veya araziye bozana bin Türk Lirasından az olmamak kaydıyla, kullanılan veya zarar verilen alanın her metrekaresi için on Türk Lirası idari para cezası verilir.*" şeklindedir. Söz konusu hüküm uyarınca gerek kabahat eyleminin yasal unsurları itibarıyla gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespiti gerekse idarece uygulanan para cezası miktarının hükme uygun şekilde tespit edilip edilmediğinin belirlenmesi bakımından fen bilirkişisi ve ziraat mühendisi bilirkişiler tarafından hazırlanan 25/10/2021 tarihli bilirkişi raporunun önemli ağırlıkta delil değerlendirme aracı olduğu hususunda kuşku bulunmamaktadır. Kaldı ki Hâkimlik kararının gerekçesinden de bilirkişiler tarafından hazırlanan raporun hükme esas alındığı görülmüştür.

18. Somut olayda bilirkişilerin aleyhe sonuç doğurabilecek nitelikteki raporunun başvuru ve vekiline tebliğine karar verilmesine rağmen tebliğ edilmeden rapora karşı iddia ve itirazlarını etkili şekilde sunma olanağı tanınmaksızın karar verildiği görülmüştür. Ayrıca karara yapılan itirazda da bu hususlar başvuru tarafından bir itiraz nedeni olarak belirtilmesine rağmen itiraz mercii tarafından da bu eksiklik telafi edilmemiştir. Başvurucunun aleyhindeki delillere ulaşma ve bu delillere ilişkin itirazlarını ileri sürme imkânı bulamadığı yargılamanın silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin gereklerine uygun olmadığı, başvurucunun menfaatlerini koruyan güvenceler içermediği açıktır. Bu durum, yargılamanın bir bütün hâlinde adil olmaktan çıkmasına neden olmuştur.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

20. Başvurucu, ayrıca gerekçeli karar hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır. Başvuruda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verildiğinden kararda varılan sonuca ve uygun görülen giderime göre bu aşamada anılan ihlal iddiaları yönünden bir değerlendirme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

21. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

22. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. *Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aligül Alkaya ve diğerleri (2)* [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu (3)* [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

23. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili bir tutum sergilediği neticesi çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Menderes Sulh Ceza Hâkimliğine (2021/1533 D. İş) GÖNDERİLMESİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.